

SELEVCIA

AD CALYCADNVM

SAYI II -2012

OLBA KAZISI YAYINLARI

SELEVCIA AD CALYCADNUM II

OLBA KAZISI YAYINLARI

OLBA KAZISI YAYINLARI

SELEUCIA AD CALYCADNUM II

Ankara 2012 / Türkiye

ISBN 978-605-5668-32-7

Seleucia ad Calycadnum, hakemlidir ve her yıl Nisan ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, giriş sayfalarında belirtilen yazım kurallarına uygunsuzsa yayınlanmaz, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını Seleucia ad Calycadnum yayınına devretmiş sayılır. Seleucia ad Calycadnum, kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia ad Calycadnum için yazışma adresi:

Okt. Murat ÖZYILDIRIM

Mersin Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü

Çiftlikköy Kampüsü 33342 Mersin – TÜRKİYE

Tel: 00 90 324 361 00 01 – 4735 e- posta: ozyildirimmurat@gmail.com.

OLBA KAZISI YAYINLARI
SELEVCIA AD CALYCADNUM II

ISBN: 978-605-5668-32-7
TAN KİTABEVİ YAYINLARI 31
Dizi: OLBA KAZISI YAYINLARI-2

Editörler

Emel ERTEN
Diane FAVRO
Murat ÖZYILDIRIM

Bilim Kurulu

- Prof. Dr. Meral AKURGAL •Prof. Dr. Halit ÇAL •Prof. Dr. Çiğdem DÜRÜŞKEN
- Prof. Dr. Emel ERTEN •Prof. Dr. Diane FAVRO •Prof. Dr. Turhan KAÇAR
- Prof. Dr. Gülgün KÖROĞLU •Prof. Dr. Erendiz ÖZBAYOĞLU •Prof. Dr. Aygül SÜEL
- Prof. Dr. Fikret YEGÜL
- Doç. Dr. Salim AYDÜZ •Doç. Dr. Sedef ÇOKAY-KEPÇE •Doç. Dr. Efrumiye ERTEKİN
- Doç. Dr. Mehmet Fatih YAVUZ
- Yrd. Doç. Dr. Figen ÇEVİRİCİ – COŞKUN •Yrd. Doç. Dr. Merih EREK
- Yrd. Doç. Dr. Fikret ÖZBAY •Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Murat ÖZGEN
- Yrd. Doç. Dr. Sema SANDALCI •Yrd. Doç. Dr. H. Sibel ÜNALAN
- Yrd. Doç. Dr. Ceren ÜNAL

Seleucia ad Calycadnum, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. Seleucia ad Calycadnum, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayınlar.

Kapak Tasarım: Tuna AKÇAY
Dizgi: Yener YENTEK

Baskı:
Cantekin Matbaacılık
2. Baskı 1000 Adet
Mayıs 2012

İÇİNDEKİLER

KIZKALESİ KAZILARINDA
ELE GEÇEN 12. – 15. YÜZYIL
ARASINA TARİHLENEN ORTA ÇAĞ
SERAMİKLERİ
Gülgün KÖROĞLU
11

PRINCIPATVS DEVRİ ROMA
SENATVS'U: ÜYE SAYISINDA
DÜZENLEMELER (LECTIO SENATVS),
SENATVS'A GİRİŞ KOŞULLARI VE
YOLLARI, YASAL İŞLEYİŞ
Efrumiye ERTEKİN
33

OLBA'DA ROMA İMPARATORLUK
DÖNEMİNDE TARIM VE YERLEŞİM
Emel ERTEN
61

OLBA MEZARLIK ALANLARI
Tuna AKÇAY
77

OLBA MANASTIRI HAKKINDA
ARKEOLOJİK VE YAZINSAL YENİ
BİLGİLER
Murat ÖZYILDIRIM
105

MÖ II. - MS IV. YÜZYILLAR ARASINDA
CİLİCİA'DA YAHUDİLER
Sevim AYTEŞ CANEVELLO
119

TRABZON İMPARATORU I. MANUEL
KOMNENOS (1238-1263) DÖNEMİNE
TARİHLENEN BALIKESİR, KUVA-Yİ
MİLLİYE MÜZESİ'NDEKİ ÜÇ ADET
ASPER
Ceren ÜNAL
141

TARSUS MÜZESİ'NDE YER ALAN
FİĞÜR TASVİRLİ
ARTUKOĞULLARI SIKKELERİ
“12.-13. YÜZYILLARDA ANADOLU'DA
İKONOGRAFİK ALIŞVERİŞ”
H. Sibel ÜNALAN
Ceren ÜNAL
163

CECİ N'EST PAS UN MUR:
REPRESENTATION AND REALITY IN
EPHESIAN URBAN BOUNDARIES
Brianna BRICKER
185

ARCHAOMETRICAL PERSPECTIVES
IN TURKEY
Ali Akın AKYOL
201

KİTAP TANITIMI:
MANİSA MÜZESİ BİZANS SIKKELERİ
Emine TOK
209

KİTAP TANITIMI:
ANADOLU'DAKİ TÜRK
KÜTÜPHANELERİ
Mükerreren KÜRÜM
211

OLBA KAZISI YAYINLARI

SELEVCIA AD CALYCADNUM II

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık tümü 12 punto büyük harf, metin 10 punto, dipnot ve kaynakça 9 punto ile yazılmalıdır. Çalışmada ara başlık varsa, bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında 9 punto olarak ve en az iki yüz sözcük ile yazılmalıdır. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır.
Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.
Kitap için:
Demiriş 2006 Demiriş, B., *Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı*, Ege Yay., İstanbul.
Makale için:
Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, *Lucerna Klasik Filoloji Yazıları*, İstanbul.
- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca **(Lev.1)**, **(Lev. 2)** kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Makale ve levhalar, CD’ye yüklenerek çıktısı ile birlikte yollanmalıdır.

PRAEFATIO

Mersin Olba Kazıları'nın bilimsel dergisi olarak 2011 yılında yayınlanmaya başlanan Seleucia ad Calycadnum Dergisi'nin ikinci sayısını okurlarımıza sunmaktayız. Erken Hıristiyanlık teması ile çıkan ilk sayımızdan sonra, ikinci sayıda daha geniş bir çerçeve içine yerleştirilebilecek bir içerikle dergimiz sizlerle buluşuyor. Olba arkeolojisi ve yerleşim tarihi konusundaki makalelerin yanında nümizmatik, arkeometri, Anadolu'da kent tasarımına ilişkin çalışmalar da dergimiz kapsamında yer almakta. Bu sayının çıkmasını sağlayan tüm yazarlarımıza, katkılarından dolayı yayın kurulumuz üyelerine teşekkürlerimizi sunarız. Arkeoloji, eskiçağ dilleri ve kültürleri, sanat tarihi konularında yapacağınız çalışmaların Seleucia ad Calycadnum dergisinin gelecek sayılarında yer almasından mutluluk duyacağımızı belirtiriz.

Editörler:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Murat Özyıldırım (ma)

PRAEFATIO

We are proud to present the second volume of the annual journal of Mersin Olba excavations, Seleucia ad Calycadnum. After the first issue focusing on Early Christianity, a wider content of articles such as archaeometry, numismatic, urban design in Asia Minor will be presented in the second volume as well as the studies on the settlement history and archaeology of Olba. We wish to thank all our contributors, colleagues in the scientific board. It will be an honour for us to welcome our colleagues studying on archaeology, ancient languages and cultures and the history of art for the future issues of “Seleucia ad Calycadnum”.

Editors:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Murat Özyıldırım (ma)

ANADOLU'DAKİ TÜRK KÜTÜPHANELERİ

Hacer Sibel Ünalın
538 Sayfa, 93 şekil, 377 resim
İSAM Yayınları, İstanbul, 2012

Mükerrem Kürüm*

Arapça kütüb (kitaplar) ve hâne (ev) anlamına gelen kelimelerin birleşimi ile oluşan kütüphane, çeşitli bilginin toplanıp okuyuculara sunulduğu kuruma verilen isimdir. Mimari anlamda en eski örneklerine Mısır ve Mezopotamya'da rastlanan kütüphanelerin Türk Dönemine tarihlendirilenleri Uygur Türklerinde karşımıza çıkmaktadır. Kütüphanelerin Anadolu'daki örnekleri çoğunlukla İstanbul'da yer almaktadır.

Anadolu'daki Türk Kütüphaneleri başlığı altında hazırlanan bu eser, ülke sınırları içinde, çok sayıda kaynağa konu edilen İstanbul kütüphaneleri dışındaki Anadolu Selçuklu Döneminden Cumhuriyet'e kadar yapılan bütün kütüphaneleri, mimari ve süsleme özellikleri bakımından çizimler ve fotoğraflar eşliğinde ayrıntılı şekilde irdelemeyi, mimari ve süsleme programları hakkında genelleme ve değerlendirme oluşturmayı amaçlayan, belge niteliğinde, kapsamlı bir çalışmadır.

İçindekiler ve Önsöz bölümlerinin ardından sunulan **Giriş**'te, yazar konunun önemi ve niteliğine değinmiş, kütüphanelere ilişkin yapılan çalışmalar ve yayınları tanıtmış, kitabın içeriğini meydana getiren bölümlere değinmiştir.

Eserin "**Kütüphanelere Genel Bakış**" bölümünde, kütüphane kelimesi açıklanmış; ilk önemli kütüphanelerin tapınak ve saray kütüphaneleri olduğuna değinilerek arkeolojik kazılarla ortaya çıkarılan en eski kütüphaneler anlatılmış; kütüphanelerin tarih boyunca gelişimleri belirtilmiştir. Bu bölümde sunulan bilgilere göre, Anadolu'da Selçuklu ve Beylikler dönemlerinde inşa edilen kütüphaneler Büyük Selçuklu Devrindeki gibi cami veya medreselerin içinde kurulmuştur. Osmanlılarda benzer özelliklere sahip kütüphanelerin yanı sıra bir yapıya bitişik veya bağımsız halde inşa edilenleri de bulunmaktadır.

* Öğr. Gör. Mükerrem KÜRÜM, Adnan Menderes Üniversitesi, Fen- Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, AYDIN. E-posta: mkurum33@hotmail.com.

İstanbul'un fethinden sonra başlangıçta cami, medrese ve tekkelerde kitap dolapları sonradan ayrıca kütüphane binaları oluşturulmuştur. XVIII. yüzyılda matbaanın ülkeye girmesi ile basılı eserlerin sayısı çoğalmış, ihtiyacı karşılamak için kütüphane binalarının inşası artmıştır.

III. Bölümde **Katalog** mevcuttur: “A- Bir Yapının İçinde Yer Alan Kütüphaneler”, “B- Bir Yapıya Bitişik Kütüphaneler”, “C- Bağımsız Kütüphaneler” şeklinde üç başlıktan oluşan ve B ile C gruplarında plan tiplerine göre sınıflandırılan, 44 yerleşim merkezinde günümüze ulaşabilmiş toplam 59 adet kütüphane, kendi içinde kronolojik biçimde sıralanmış, çizimler ve fotoğraflar eşliğinde ayrıntılı halde tanıtılmıştır. Fotoğrafların ve çizimlerin yazım ile birlikte verilmesi, okuyucunun algılama gücünü arttırması bakımından dikkati çekmektedir.

IV. Bölüm, **Değerlendirme**'ye ayrılmıştır; kitabın kapsamında ele alınan kütüphaneler inşa malzemesi ve tekniği, plan özellikleri, örtü sistemi, mimari unsurları, süslemeleri, yapıtiranları, vakfiyeleri, kitabeleri ve mimarları bakımından karşılaştırılmış, okuyucunun Anadolu'daki Türk kütüphanelerinin niteliklerini ve önemlerini pekiştirmeleri sağlanmıştır.

V. Bölüm, Anadolu kütüphaneleri hakkında genel bilgilerin aktarıldığı, topluma mesaj ileten **Sonuç** kısmıdır. Buna göre Türklerin kültür ve eğitime önem verdiği bilinmekle kütüphanelerin mimari bir kimlik ortaya koymaya başladığı zaman diliminin XVI. yüzyıl olduğu anlaşılmaktadır. Anadolu Selçuklu, Beylikler ve erken Osmanlı dönemlerinde el yazmalarının çok değerli ve sayıca azlığı nedeniyle geniş kapsamlı kütüphanelere ihtiyaç duyulmamış, cami, medrese, tekke, türbe gibi yapıların bir bölümü, bir odası veya bir kitaplık dolabı kütüphane işlevi ile kullanılmıştır. Matbaanın Osmanlı'ya girmesi ile birlikte eserlerin basımı artmış böylelikle kütüphaneler daha fazla inşa edilmiştir. XIX. yüzyıl, kütüphanelerin asıl gelişimlerinin yaşandığı bir devirdir. Kütüphanelerin büyük kısmı, duvarları düzgün kesme taş ile örülen, küçük boyutlu ve sade eserler şeklindedir. Kitapların rutubetten korunmasına önem verildiği için çoğunlukla bir platform üzerinde yapılmışlardır. Anadolu kütüphaneleri, genellikle kare planlı, üstü kubbeye örtülü kübik binalardır. Bazı örneklerde kare planlı mekânın önünde üç birimli bir revak, eyvan şeklinde bir ön mekân ya da dikdörtgen şekilli kapalı bir mekân bulunabilmektedir. Tek mekândan ibaret kütüphanelerde okuma salonu ve kitap deposu aynı alandadır. Ocak, az sayıda örnekte yer alır. Anadolu'daki kütüphaneler kalem işi süslemeleri ile dikkati çekmektedir. Sadece iki örneğin banisi hanım, diğerleri erkektir. Yirmi dört adet kütüphanenin inşa kitabesi vardır. Yalnızca dokuz örnek

günümüzde, dönemdeki gibi, kütüphanedir; büyük kısmı terk edilmiş bakımsız durumdadır; bazıları farklı şekilde işlevlendirilmiştir. Kütüphanelerin Anadolu'da hemen her merkezde yapılması, kültür ve eğitime verilen değeri ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Anadolu'da Selçuklu Döneminden Cumhuriyet'e kadar inşa edilen ve bina varlığını koruyan kütüphaneler, Türk kütüphanelerinin sahip olduğu mimariyi ve geçirdikleri evreleri göstermesi, görevlileri ve yönetimi hakkında ayrıntılı bilgileri sunması bakımından Türk tarihinin önemli belgeleridir.

Kitap, yayınlarda adı geçen ancak günümüze ulaşamayan kütüphaneler ve yayınlarda adı kütüphane kelimesi ile belirtilen ancak kitap veya kitap dolabını temsil eden kütüphanelerin listelendiği **Ekler, Kaynakça, Şekil Listesi, Fotoğraf Listesi** ve **Dizin** ile sona ermektedir.

Yrd. Doç. Dr. Hacer Sibel Ünalın tarafından hazırlanan **Anadolu'daki Türk Kütüphaneleri** isimli eser, yalnızca kütüphanelerin tespiti, mimari ve süsleme özelliklerini sunma, değerlendirmelerini yapma konularında değil tarih boyunca okumanın ve öğrenmenin önemini ortaya koyma, atalarımız tarafından kütüphaneler yaptırılarak toplumsal bilinçlenmenin oluşturulduğunu göstermesi bakımından da Sanat Tarihi Bilimi için farkındalık yaratan çalışmalardan birisidir.